

Τότε, θέλει ἀποκατασταθῆ ἡ εὐτυχία καὶ ἡ παρηγορία τῶν πιστῶν, ὄχι δὲ ἡ μάστιξ καὶ ἡ λύπη. Καὶ τότε τέλος πάντων - ὅπου εἶναι τὸ ἀναγκαιότερον - ἡ τυραννία θέλει ἀδυνατίσει, καὶ πολλὰ εὐκολώτερα θέλει λάμψει εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸ εὐαγὲς ἄστρον τῆς ἐλευθερίας.

Ναί, πατριάρχα, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι, πνευματικοὶ καὶ ἀπαξάπαντες Ἕλληνες ἀγαπητοί μου, ὅπου τὸ ἔνδυμα τῆς ἱερωσύνης φέρετε, μὴν ἀδημονήσετε ἀπὸ τοὺς λόγους μου, ὅπου ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ πατριωτικὴ ἀγάπη μοι ὑπαγόρευσεν. Συγχωρήσατέ με πρὸς τούτους, ἂν οὕτως σᾶς φανῆ εὐλογον, διὰ τὴν τόλμην καὶ θάρρος, μὲ τὸ ὁποῖον σᾶς ὠμίλησα, καὶ κάμετε μὲ τὸ παράδειγμά σας, νὰ σιωπήσῃ εἰς τὸ ἐξῆς κάθε χριστιανὸς ἀπὸ τὸ νὰ σᾶς συμβουλεύῃ. Μὴν καταδέχεσθε πλέον νὰ σᾶς κρίζουν προδότας καὶ λαοπλάνους. Ἐγκαλιασθῆτε τὴν ἀρετὴν. Τιμήσετε τοὺς τόσους καὶ τόσους ἐναρέτους ἱερεῖς, ὅπου ἡ πολυτέλεια τῶν θρόνων σας ἀπεδίωξεν εἰς τὰς ἐρημίας. Καλέσετε τὴν ἀξιότητα εἰς τὴν διοίκησιν, καί, ἐν ἐνὶ λόγῳ, εἴσθε εἰς τὸ ἐξῆς ἐκεῖνο ὅπου τάζετε νὰ εἴσθε.

Ἐσεῖς δέ, ὧ ἐνάρετοι καὶ σεβάσμιοι ἄνδρες, ἂν καὶ ἀναγνώσετε ποτὲ τοῦτον μου τὸν λόγον, παρακαλῶ σας θερμῶς, νὰ μὴν ὑποψιάσῃτε εἰς ἐμένα οὔτε ἀνευλάβειαν, οὔτε κακοήθειαν. Ὁ ζῆλος τῆς πατρίδος μου, ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας, καὶ ἡ ἐλεεινὴ σημερινὴ κατάστασις τῶν Ἑλλήνων τὸν ἔγραψαν διὰ μέσον μου. Ἐγώ, βέβαια, ἂν δὲν ἐγνώριζα καὶ ἐμμέσως καὶ ἀμέσως πολλοὺς ἐναρέτους σοφοὺς ἱερεῖς καὶ ἀληθεῖς ἀποστόλους τοῦ Χριστοῦ, δὲν ἤθελα ἀρχίσει ποτὲ νὰ γράψω. Ἐγραψα, διότι ἐλπίζω τὸ περισσότερον ἀπὸ ἐσᾶς. Ἐγραψα, ἐπειδὴ ὅλος μου ὁ σκοπὸς εἶναι πρὸς τὸ καλὸν τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία, ἀγκαλὰ καὶ βεβυθισμένη εἰς τόσα

54

55

κακά, φυλάττει ὅμως πάντοτε πολυτίμους θησαυρούς εἰς τὸν κόλπον τῆς, καὶ ἐσεῖς εἴσθε ἐκεῖνοι.

56 Ναί, σεβάσμιοι πατέρες, μὴν ἀπελπισθῆτε διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος. Μὴν σᾶς τρομάξῃ τὸ μέσον. Ὁ καιρὸς ἤγγικεν, καὶ ἡ Ἑλλάς ζητεῖ ἀπὸ τὸ ἱερατεῖον τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερώσεώς τῆς. Προετοιμάσατε τὰς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν εἰς τὸ νὰ ἀναστηθῶσι ἀπὸ τὸν βόρβορον τῆς δουλείας, διὰ νὰ δοξασθῆτε καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι καὶ ἐν τῷ οὐρανῷ. Μὴν νομίσετε, πρὸς τούτοις, ὡς τέλος, ἀλλ' ὡς ἀρχὴν τοῦ σκοποῦ μου τὸ παρὸν βιβλιάριον.

57 Ἐσεῖς δέ, ὡς εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, ὅπου καὶ τὸ πο-
196 λύτιμον φέρεμα τῆς διδασκαλίας ἔχετε, καὶ εἰς τὰ σχολεῖα τοὺς νέους διδάσκετε, μὴν ἀμελήσητε καὶ διὰ φωνῆς, καὶ διὰ γραμμάτων, ἀπὸ τὸ νὰ ἀνοίξητε τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν Ἑλλήνων. Ἐσεῖς ἔχετε διὰ τοιοῦτον τέλος τὰ ἀναγκαιότερα μέσα, τὴν ἀρετὴν λέγω καὶ τὴν σοφίαν. Γράψατε καὶ πλατύτερα καὶ σαφέστερα τὴν ἀλήθειαν ἀπ' ὅ,τι ἐγὼ ἔκαμα, καὶ μὴν ἀμφιβάλλετε, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου ἡ πατρίς μας θέλει δοξάσει τὰ ὀνόματά σας, καὶ οἱ Ἕλληνες δὲν θέλει φανῶσιν ἀγνώμονες εἰς τὰς χάριτάς σας.

58 Ἀκροασθῆτε τὰς συμβουλάς τοῦ νέου Ἰπποκράτους, τοῦ ἐναρέτου φιλοσόφου Ἕλληνας, τοῦ ἐν Παρισίοις, λέγω, κυρίου Κοραῆ. Μιμηθῆτε τὸν ἀξιάγαστον καὶ ἀληθῆ ἱερέα καὶ ὁπαδὸν τοῦ Χριστοῦ, τὸν ἐν Κερκύρα, λέγω, κὺρ Παπ' Ἀνδρέα. Ἐκριζώσατε τὴν δεισιδαιμονίαν καὶ τὴν ἀμάθειαν μαζί, καὶ θυσιάσατε, ἂν ἡ χρεία τὸ καλῆ, κάθε μερικὸν σας καλὸν διὰ τὸ καλὸν τῆς κοινότητος.

59 Ἀλλά, εἰς τί ὁ πατριωτικὸς ἐνθουσιασμὸς μου με παρακινεῖ! Ἐγὼ νὰ νουθετήσω τὰ ὑποκείμενά σας; Ἐ,

μὴ γένοιτο! Ἔσεῖς πολλὰ καλὰ γνωρίζετε τὸ χρέος σας, καὶ ἐλπίζω ὀγλήγορα νὰ τὸ βεβαιωθῶ ἐμπράκτως. 60

Ἴδου λοιπόν, ὦ Ἕλληνες, ὅπου ἀρκετῶς ἀπεδείχθη, πόσον τὸ σημερινὸν ἑλληνικὸν ἱερατεῖον ἐμποδίζει καὶ 197 κρύπτει τὴν ὁδὸν τῆς ἐλευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων, καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη καὶ μεγαλειτέρα αἰτία, ὅπου μέχρι τῆς σήμερον εὕρισκόμεθα ὑπὸ τῆς ὀθωμανικῆς τυραννίας. Μετ' αὐτῆς δὲ ἀκολουθεῖ ἡ δευτέρα αἰτία, ἡ ὅποια, ἂν καὶ δὲν κατέχη τὸν πρῶτον τόπον, δὲν εἶναι ὅμως ὀλιγότερον ἐπιζήμιος εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς θέλω προσπαθήσει νὰ ἀποδείξω. Αὕτη δὲ εἶναι, ὡς προεῖπον, ἡ ἀπουσία τῶν ἀξιοτέρων ὑποκειμένων τῆς Ἑλλάδος.

* * *

ὦ, πόσον μοῦ τρέμει ἡ καρδιά εἰς ἐτούτην τὴν 61 στιγμήν, ὅπου περὶ αὐτῶν θέλω ὁμιλήσει, φοβούμενος μήπως τοὺς δυσάρεση ἢ ἀλήθεια τῶν λόγων μου, καὶ δὲν καταπεισθῶσι. Τώρα, λέγω, ὅπου πρέπει νὰ τοὺς φανερώσω, καθὼς ἔταξα, τὸ τί πρέπει νὰ κάμωσιν οἱ εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, φοβοῦμαι μήπως δὲν εἰσακουσθῶ. Ἐ, ἂν ἤξευρα, ὅποῖον τρόπον νὰ μεταχειρισθῶ, διὰ νὰ μὴν τοὺς δυσάρεση ἢ ἀλήθεια, ἤθελα κάμει κάθε προσπάθησιν νὰ τὸν ἀποκτήσω.

Ἀκούσατε, λοιπόν, ὅσοι Ἕλληνες εὕρισκεσθε ἔξω 62 ἀπὸ τὴν κοινὴν πατρίδα μας, καὶ ἐσεῖς οἱ ἴδιοι εὐεργέται αὐτῆς, τὴν ἀλήθειαν γυμνήν. Καὶ μὴν προσμένετε ἀπὸ τὸ κονδύλι μου οὔτε κολακείας, οὔτε ψευδεῖς 198 ἐπαίνους. Διὰ τοῦτο, παρακαλῶ σας, νὰ μὴν ἀδημονήσητε, ἀλλὰ νὰ καταλάβητε τὸ χρέος σας καὶ νὰ τὸ ἐκτελέσητε.

Ἕλληνες, ἐπιστρέψετε εὐθὺς εἰς τὴν πατρίδα σας. 63 Εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, μισεύσετε παραχρῆμα διὰ τὴν

πατρίδα σας. Ἴδου τὸ χρέος σας, ἴδου τὸ ὅ,τι πρέπει νὰ κάμητε, ἴδου τὸ ὅ,τι σᾶς ἔταξα νὰ σᾶς εἰπῶ. Ἀφοῦ μὲ ἀκρίβειαν ἐπαρίθμησα τοὺς Ἑλληνας, ὅπου εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς τε Εὐρώπης καὶ Ἀσίας πόρρω τῆς πατρίδος των εὐρίσκονται, καὶ ὕφειλον τὸ ἐν τρίτον, διὰ περισσοτέραν ἀσφάλειαν τοῦ λογαριασμοῦ, εὔρον νὰ εἶναι σχεδὸν εἴκοσι χιλιάδες*. Ἀπὸ αὐτάς, λοιπὸν τὰς εἴκοσι χιλιάδας, ἃς λάβωμεν τὸ πέμπτον μέρος, ἢ, τέλος πάντων, τὸ δέκατον διὰ πραγματευτὰς πλουσίους ἀπὸ χρήματα καὶ ἀπὸ χρηστὰς ιδέας. Ὅθεν, ἴδου δύο χιλιάδες Ἕλληνες προκομμένοι καὶ ἀναμφιβόλως ἀξιοὶ νὰ ἐπιχειρισθοῦν κάθε ὑπόθεσιν μὲ εὐτυχὲς ἀποτελεσμα, καί, ἐν ἐνὶ λόγῳ, τόσοι ὑπερασπισταὶ τῆς πατρίδος. Αὐτοὶ δὲν εἶναι ἀμαθεῖς, αὐτοὶ ἐφωτίσθησαν μὲ τὰς ἀναγκαιοτέρας σπουδᾶς, καὶ αὐτοὶ ἤμποροῦσαν μὲ τὴν παρουσίαν τους, νὰ εὐκολύνουν τὴν ἐπανόρθωσιν τῆς πατρίδος μας.

64 Ἔως τὴν σήμερον, ἴσως, ἤμποροῦσαν νὰ δικαιολογηθῶσι λέγοντες, ὅτι «ἐξενιτεύθημεν, διὰ νὰ συνάξωμεν τὰ φῶτα τῆς μαθήσεως, ὅπου εἰς τὴν πατρίδα μας δὲν εὐρίσκαμεν, ἐξενιτεύθημεν, διὰ νὰ κερδίσωμεν καὶ νὰ ὠφελήσωμεν τὸ γένος μας». Καλῶς οὖν μέχρι τῆς σήμερον ἐκάματε, ἀλλὰ ποῦ τὸ τέλος τοῦ σκοποῦ σας; Δὲν ἤξεύρετε ἴσως, ὅτι τὸ τέλος ἀποφασίζει διὰ καλὴν ἢ κακὴν μίαν ἐπιχείρησιν; Διατὶ τώρα λοιπόν, ὅπου ἀποκτήσατε] τὰ ὅσα ἠθέλατε, δὲν ἐπιστρέφετε εἰς τὴν πατρίδα] σας; Διατὶ, ἀστοχάστως θαυμάζοντες, λέγετε: «Πῶς νὰ μὴν εὐρέθη ἕως τώρα εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐν ἀξίον ὑποκείμενον, διὰ νὰ τὴν ἐλευθερώσῃ;» καὶ ἐνταυτῷ μένετε μακρὰ ἀπὸ αὐτήν;

63α * Τὸ Τεργέστιον, ἢ Ὀδέσσα, ἢ Νίζνα, καὶ ἄλλαι διάφοραι πόλεις, εἶναι σχεδὸν κατοικημένοι ἀπὸ μόνον Ἕλληνας.

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴν ἀγανακτήσῃ ἡ πατρίς ἐναντίον σας, καὶ ὁποῖον ἔπαινον προσμένετε ἀπὸ τοὺς ὁμογενεῖς σας; Στοχάζεσθε, ἴσως, καθὼς σᾶς τὸ προεῖπον, νὰ ἐκτελῆτε τὸ χρέος σας, πέμποντες μερικὰ περισσεύματα τῶν πλούτων σας; Ἡ πατρίς τὰ δέχεται, 200 ναί, μὲ ἱλαρὸν ὄμμα, ἀλλὰ μόνον τὰ δέχεται μὲ τὸ νὰ ἐλπίζῃ νὰ σᾶς ἀπολαύσῃ ἐσᾶς τοὺς ἰδίους. Ἄλλωτρόπως οὐχὶ ὡς δῶρον θέλει τὰ νομίσει, ἀλλ' ὡς πληρωμὴν κακοῦ ἔργου. Ἐγὼ σᾶς ἀπέδειξα ἀνωτέρω πόσῃν ὀλίγην ὠφέλειαν, μᾶλλον δὲ ζημίαν, προξενούσι τὴν σήμερον εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ εὐεργεσίαι σας. Τί κάμνετε, λοιπόν, καὶ δὲν μισεύετε; τί προσμένετε; Βαβαὶ τῆς ἀπανθρωπότητός σας, ὅσοι καὶ ὅποιοι ἂν εἴσθε ἐσεῖς, ὅπου ἀλησμονήσατε τὴν πατρίδα σας! Ἐσεῖς, οὐχί, οὐχί, τέκνα τῆς Ἑλλάδος πλέον μὴν ὀνομάζεσθε, ἀλλὰ τέκνα τῆς κακοηθείας καὶ ἀσωτείας σας.

Τὶ στοχάζεσθε, ἀδελφοί μου Ἕλληνες, διὰ τοὺς 65 ὁμογενεῖς μας, ὅπου πόρρω τῆς Ἑλλάδος εὐρίσκονται; Ἴσως πῶς σᾶς συγκλαίουσι; Ἴσως πῶς προσπαθοῦσι νὰ φωτίσωσι τὸ γένος μας; Πιστεύετε, ἴσως, πῶς πραγματεύονται μὲ σκοπὸν νὰ θυσιάσωσιν ἔπειτα τὰ κέρδη των διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς πατρίδος των; ὦ, πόσον λανθάνεσθε, ἂν οὕτως νομίζετε!

Οἱ περισσότεροι ἀπὸ αὐτοὺς οὔτε καὶν σᾶς ἐνθυμούνται, οὔτε καὶν ἐρωτῶσι, ἂν ἡ Ἑλλάς ὑπάρχῃ πλέον. 201 Ἡ πατρίς αὐτῶν εἶναι καμμία πόρνη, ὃ στοχασμὸς των εἶναι αἰ τρυφαί, ἡ δὲ συναναστροφή των συνίσταται εἰς ὃ,τι ἄλλο ἢμπορεῖτε νὰ στοχασθῆτε, καὶ ὄχι ποτὲ διὰ τὴν δυστυχίαν τῆς πατρίδος.

* Γνωρίζω μερικούς, ὅπου σχεδὸν - σχεδὸν ἐντρέπονται νὰ 64 λέγωσιν ὅτι εἶναι Ἕλληνες.

67 Καὶ τόσον δὲν τοὺς μέλει διὰ τὴν πατρίδα μας, ὥστε ὅπου οἱ περισσότεροι προσπαθοῦσι μὲ κάθε κόπον νὰ μιμηθῶσι τὴν κακοθήειαν τῶν ἀλλογενῶν, διὰ νὰ μὴν γνωρίζωνται ὅτι εἶναι Ἕλληνες. Καὶ ἂν ἦτον τρόπος νὰ ἀλλάξουν πατρίδα, ἤθελον ἀγοράσει μίαν ξένην μ' ἓνα ὀφθαλμὸν τους. ὦ ἀληθεῖς ἐχθροὶ καὶ χειρότεροι ἀπὸ τοὺς ἰδίους ὀθωμανοὺς τύραννοι τῆς Ἑλλάδος! ὦ ἐντροπὴ τοῦ γένους μας καὶ θανατηφόρος πληγὴ τῆς πατρίδος!

68 Δὲν ἤμπορεῖτε, ὦ Ἕλληνες, νὰ καταλάβητε, ὅσον πρέπει, τὴν οὐτιδανότητα τῆς ψυχῆς μερικῶν, μάλιστα τῶν ὅσων διὰ κλοπῆς καὶ πολλῶν χρόνων κολακείας, ἀπόκτησαν πολλὰ χρήματα. ὦ Θεέ μου, πόσα ξυλλογήματα ἐκφέρουσι παντοτινὰ ἀπὸ τὰ στόματά των, ὄντες ὄντως κόρακες, ἐνδυμένοι μὲ τὰ πτερὰ τοῦ παγωνίου.

69 Εὐθύς, λοιπόν, ὅπου κερδίσωσι χρήματα, χωρὶς νὰ
202 ἀλλάξωσιν ιδέας, πίπτουσι εἰς τὴν λάσπην τῆς ἀσωτείας καὶ κυλίνονται μέχρι θανάτου ὡς οἱ χοῖροι. Ἡ κακοθήεια, ὅπου κυριεύει τοὺς ἀλλογενεῖς, εὐθύς τοὺς παρασταίνει εὐρύχωρον ὁδὸν εἰς τὴν ἀπώλειάν τους, ἐν ἧ μένοσι μὲ ἄκραν ἀδιαφορίαν τε καὶ ἀναισχυντίαν. Ποῦ πατρίς! Ποῦ Ἑλλάς δι' αὐτούς! Αὐτοὶ δὲν γνωρίζουν, παρὰ τὴν κατοικίαν τῆς παλλακίδος των, καὶ τὴν Ἑλλάδα ἴσως τὴν νομίζουσι ἀνάμεσα εἰς τὰ νησιά τῆς Ἰνδίας. Ἄν κανεὶς ἀπὸ αὐτοὺς καταλαμβάνη τὴν γλῶσσαν τὴν ἀλλογενῆ, τότε ἀναγινώσκει μὲ εὐχαρίστησιν τὰ δράματα τοῦ θεάτρου, ἢ διὰ νὰ εἰπῶ καλλίτερα, τὰ ποιήματα χωρὶς νόημα, ἀλλὰ τὸν Πλούταρχον καὶ τὸν Ξενοφῶντα ἴσως τοὺς νομίζουσιν Ἀμερικάνους.

70 Τρέχουσι μὲ κάθε ταχύτητα εἰς τὸ θέατρον, νὰ ἀκούσωσι τὸ τραγῳδῖον μιᾶς γυναικός, ἢ ἐνὸς ἀνδρός,

ἢ ἄλλου τινὸς εὐνούχου, καὶ τοὺς ἐφημίζουσι—ἄλλ' ὅ-
ποιος τοὺς διηγηθῆ τὰ βάσανα τῆς πατρίδος, εἶναι τὸ
ἴδιον ὡσάν νὰ τοὺς ἔδερνε, καὶ φεύγουσι πάραυθα.
Στέκονται μὲ ἄκραν ὑπομονήν, καὶ πολλάκις χωρὶς
εὐχαρίστησιν, νὰ θεωρῶσι τοὺς χοροὺς εἰς τὸ θέατρον
καὶ τὰ ἀγάλματα τῆς ἀσωτείας τριγύρωθεν, ἄλλ' εἶναι
ἀδύνατον νὰ ἐξοδεύσουν μίαν ὥραν εἰς ἀνάγνωσιν τῆς 208
πατρικῆς μας ἱστορίας. Καὶ οὕτως κεχαυνώνονται, εἰς
τρόπον, ὅπου καθίστανται ἄξιοι συμπονέσεως. Ἀφανί-
ζουσι τὴν ὑγίειαν των μὲ τὴν ἀκρασίαν, φθείροσι τὰ
ἦθη των μὲ τὴν ἀσωτείαν, καὶ γίνονται ὄντως χοῖροι,
καὶ χειρότεροι ἀκόμη.

Μερικοὶ νέοι μάλιστα, εὐθύς ὅπου ἀλλάξουν τὰ φο- 71
ρέματα τῆς πατρίδος, θέλουσιν ἐξ ἀποφάσεως νὰ φανῶ-
σιν ἀλλογενεῖς καὶ σχεδὸν δὲν καταδέχονται οὔτε καὶ
νὰ συναναστρέφονται εἰς τὴν ὁδὸν μὲ τοὺς ὁμογενεῖς
των. Τί στοχάζεσθε νὰ σπουδάζουν οἱ περισσότεροι ἀπὸ
ἐκείνους τοὺς νέους, ὅπου οἱ ταλαίπωροι γονεῖς των
πέμπουσιν εἰς τὰς ἀκαδημίας τῆς Ἰταλίας καὶ Γαλλίας,
καὶ ἐξοδεύουσι διὰ τὴν προκοπὴν των; Ἴσως τὴν πολι-
τικὴν, τὰ νομικά, τὴν τακτικὴν, τέλος πάντων, τὰς
ἀναγκαίας ἐπιστήμας διὰ τὸ γένος μας; Οὐχί, ἀδελφοί
μου! Αὐτοὶ ἢ τὴν ἰατρικὴν σπουδάζουσι, ἢ τὰ μυθολο-
γικὰ ποιήματα ἀναγινώσκουσι, ἀπὸ τὰ ὅποια εἶναι πε-
ρισσότεροι τόμοι εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ Ἰταλίαν παρά
κολοκύνθια εἰς ὅλην τὴν Πελοπόννησον.

Ἡ Ἰατρικὴ διδάσκει πῶς νὰ θεραπεύουν τὸ σῶμα, 72
ἄλλ' οἱ Ἕλληνες ἔχουν χρεῖαν ἀπὸ διδασκάλους ἐπιστη-
μῶν. Τὰ μυθολογικὰ δέ, ἐξαιρῶντας πολλὰ ὀλίγα, ἄλλο
δὲν διδάσκουσι, εἰμὴ τὸ πῶς νὰ ἐνδυθῶσι, πῶς νὰ στο-

204 λισθῶσι*, πῶς νὰ ὀμιλῶσι, πῶς νὰ περιπατῶσι, καὶ πῶς νὰ τρώγωσι**. Αὐτοί, ἀφοῦ μάθουν νὰ χορεύουν καὶ νὰ τραγωδῶσι, νομίζονται πλέον τέλειοι πολῖται. Ἡ Ἑλλάς ἄς προσμένῃ βοήθειαν, αὐτοὶ ὥστόσον προσπαθοῦν νὰ ἠμπορέσουν νὰ κολακεύσουν, χωρὶς ἀνθίστασιν, καμμίαν πόρνην, ἢ, νὰ εἰπῶ καθὼς αὐτοὶ λέγουσι, νὰ ἀποκτήσουν τὴν φιλίαν καμμίας ἀρχοντίσσης, καὶ πλέον ἄλλο δὲν τοὺς μέλει.

73 Τί νὰ εἰπῶ πάλιν διὰ ἐκείνους, ὅπου εἰς ἄλλο δὲν ἀτενίζουσι, παρὰ εἰς τὸ νὰ ἀποκτήσωσι πολλὰ χρήματα; Αὐτοὶ λατρεύουσι μόνον τὰ πλούτη. Δι' αὐτὰ πωλῶσι καὶ τιμὴν καὶ πατρίδα. Δὲν φροντίζουσι νὰ μάθωσι τίποτες ἄλλο, ὅταν ἤξεύρουσι νὰ γράψωσι μίαν γραφήν, ὅπου πολλάκις πρὲ πειρῶ ἀναγινώσκων νὰ προφητεύῃ τὸ τί ἐννοοῦσεν ὁ γράψας, ἐπειδὴ πολλὰ ὀλίγοι ἤξεύρουσι
205 νὰ γράψωσιν ἐκεῖνα ὅπου ὀμιλοῦσι***.

74 Αὐτοὶ οἱ χρυσολάτραι εἶναι ὄντως αὐτόματοι, τὰ βιβλία δὲ τῆς μελέτης των εἶναι αἱ ἑφημερίδες****, περὶ

72α * Εἶναι μερικοὶ νέοι, ὅπου χρωματίζουσι τὸ πρόσωπόν τους ὡς αἱ πόρναι.

72β **Μερικοὶ καυχῶνται εἰς πράγματα τῶσον μικροπρεπῆ καὶ οὐτιδανά, ὅπου, τῇ ἀληθείᾳ, εἶναι ἀξιοὶ γέλωτος, καὶ τῶσον, ὥστε νὰ τοὺς πτύσῃ τινὰς εἰς τὸ πρόσωπον.

73α ***Ἡ ἐμπορικὴ ἀνταπόκρισις τῶν ἔξω τῆς Ἑλλάδος δὲν εἶναι εἰς τὴν γλῶσσαν μας γεγραμμένη, ἀλλ' εἶναι ἐν μίγμα γλωσσῶν, ὅπου προξενεῖ ἀνυπόφορον ἀηδίαν.

74α **** "Ὡ, πόσον γέλωτα προξενοῦσι, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν λύπην, ὅταν συναναστρέφονται ἀναμεταξὺ των καὶ ὀμιλοῦσι περὶ ἐμπορίου; Ποῖος παρακαλεῖ νὰ ἀκολουθήσῃ πείνα, ποῖος προσμένει μὲ χαρὰν τὸν πόλεμον, ἄλλος τὸ ναυάγιον κανενὸς караβίου, καὶ ἄλλος ἄλλην καμμίαν δυστυχίαν. Ἀξιώτεροι γέλωτος εἶναι ὅμως, ὅταν ὀμιλοῦσι περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων καὶ φέρουσι τὰς μαρτυρίας τῶν ἑφημερίδων· πολλοὶ δὲ ἀπὸ αὐτοὺς νομίζουσι τὰ ὄνόματα τῶν

πατρίδος δέ, οὔτε κἄν ἀναφέρουσι τὸ ὄνομά της*. Ποῖος
 τολμεῖ νὰ τοὺς ἀναφέρῃ ἐλευθερίαν καὶ λύτρωσιν ²⁰⁶
 τῆς Ἑλλάδος; Οἱ νέοι δὲν σὲ ἀκροάζονται, οἱ χρυ-
 σολάτραι σὲ νομίζουν τρελλόν. Ἡ ἀπόκρισις των εἶναι,
 ὅταν τινὰς τοὺς τὸ προβάλλῃ: «δὲν εἶναι δυνατόν!».
 «Ἄλλὰ διατί;» τοὺς ἐρωτᾷ τινὰς πάλιν. «Δὲν εἶναι
 δυνατόν» τοῦ ἀποκρίνονται. Καὶ ἂν χίλιας φοράς τοὺς
 ξαναειπῇ τινὰς χίλια δικαιολογήματα, ἄλλας τόσας θέ-
 λει ἀκούσει τὴν ἰδίαν ἀπόκρισιν**. Ὅταν αὐτοὶ ζῶσι
 καλὰ, ἡ πατρίς των οὐ μόνον, ἀλλὰ καὶ ὅλος ὁ κόσμος
 ἂν ἀφανισθῇ, δὲν τοὺς μέλει τίποτες***. Ἄλλὰ τί νὰ
 εἰπῶ διὰ ἐκείνους, ὅπου κατὰ δυστυχίαν μας δὲν εἶναι
 ὀλίγοι, οἱ ὅποιοι, διὰ νὰ ἀποξενωθῶσι παντάπασιν ἀπὸ ²⁰⁷
 τὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἀλησμονήσουν ἕως καὶ τὸ ὄνομά
 της, ἀπεφάσισαν μὲ ἄκραν ἀφροσύνην καὶ ἔλαβον εἰς
 ξένην γῆν διὰ σύζυγον ἀλλογενῆ γυναῖκα; ὦ, ἐντροπῆ
 ἀνυπόφορος! Δὲν στοχάζεσθε, ὦ ἀχάριστοι υἱοὶ τῆς δυσ-
 τυχεστάτης πατρίδος μας, τὰ κακὰ ὅπου προξενεῖτε,
 ὄχι μόνον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν
 σας ἀκόμη; Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ὁμογνωμήσης μὲ

ποταμῶν τόσας πόλεις, καὶ ἄλλοι δίδουσιν πίστιν εἰς ὅσα εὗρισκοσι ^{74α}
 γεγραμμένα.

* Ἡ ὁμιλία τῶν χρυσολάτρων ἀρχινᾷ ἀπὸ τὰ βαμπάκια καὶ ^{74β}
 τελειώνει εἰς τὰ φασούλια, ἡ δὲ τῶν νέων ἀρχινᾷ ἀπὸ τὸ θέα-
 τρον καὶ παύει εἰς τὰς γυναῖκας.

** Εἶναι μερικοί, ὅπου, ἀντὶς νὰ ἀποκριθοῦν πάλιν «δὲν εἶναι ^{74γ}
 δυνατόν!», ὅταν τινὰς τοὺς ἐρωτᾷ «διατί δὲν εἶναι δυνατόν;», τότε
 λέγουσι «διατί ἔτσι!».

*** Ἡ εἰρωνεία, πρὸς τούτοις, εἶναι τὸ πρῶτον προτέρημά των, ^{74δ}
 καὶ ἐπειδὴ τινῶν μὲν τὸ σέβας, ἄλλων δὲ ἡ ἀμάθεια, ἐμποδίζει κάθε
 ἐναντιωτικὴν ἀπόκρισιν, αὐτοὶ νομίζουν, ὅτι καλῶς λέγουσι ὅ,τι
 καὶ ἂν λέγουσι. Καὶ τὰς περισσοτέρας φοράς δὲν ἀνοίγοσι τὸ στόμα
 των, χωρὶς νὰ προφέρωσι, ἢ ἐν ψεῦμα, ἢ ἕνα παραλογισμόν.

τὴν σύζυγόν σου, ὅταν εἰς τὸ κυριώτερον εἴσθε τόσοι
 διάφοροι; Καὶ ποῦ εἶναι εὐτυχία, ὅπου δὲν εὐρίσκεται
 ἡ ὁμόνοια; Πῶς θέλεις νὰ σὲ ἀγαπήσῃ ἢ συμβία σου
 καὶ νὰ σὲ τιμήσῃ, ὅταν ἔμπροσθέν σου κατηγορῇ τὸ
 γένος σου, καὶ ἐσύ, ἀναίσχυντε, τὸ ἀκούης μὲ ἄκραν
 ἀδιαφορίαν*; Πῶς θέλεις νὰ εὖρης τὴν ἀνάπαυσίν σου,
 ὅταν αὐτὴ πωλῇ τὴν τιμὴν σου καὶ, τὸ χειρότερον, ὅ-
 πού πολλάκις ἐσύ δὲν τὸ ἀγνοεῖς; Καὶ πῶς ἔμπορεῖ τι-
 νὰς νὰ ἀμφιβάλλῃ μὲ τόσα συχνὰ καὶ καθημερινὰ πα-
 208 ραδείγματα, ὅπου ἔχει πρὸ ὀφθαλμῶν του;

75 Ποῦ νομίζεις ἐσύ νὰ εὖρης ἀγάπην εἰς καρδίας διε-
 φθαρμένας; Δὲν ἤξεύρεις, ἴσως, ὅπου ἀπὸ πολὺν και-
 ρὸν αἱ γυναῖκες τῶν ἀλλογενῶν προσπαθοῦσι νὰ κατα-
 στήσωσι τὴν ἀγάπην μίαν τεχνικὴν τρυφήν, καὶ ὅτι
 ἐπέτυχον σχεδόν - σχεδόν τοῦ σκοποῦ των; Ποῦ νὰ δώ-
 σῃς ἀκρόασιν καὶ πίστιν, ὦ τυφλὲ καὶ ἀνόητε ἄνθρωπε,
 εἰς τοὺς πλαστοὺς λόγους τῆς γυναικός σου, ἢ ὅποια
 ἀφοῦ ὑπανδρευθῇ μαζί σου, ἄλλο δὲν προσμένει, παρὰ
 νὰ ἀπεθάνῃ, διὰ νὰ σὲ κληρονομήσῃ καὶ νὰ λάβῃ ἄλ-
 λον ἄνδρα**; Πῶς νὰ γεννηθῇ ἀνάμεσόν σας ἐκείνη ἡ
 θεία ἀλλεπάλληλος κλίσις καὶ φιλία, ὅπου στεροῖ τὴν
 εὐτυχίαν τοῦ γάμου, εἰς καιρὸν ὅπου, ἂν ἐσύ ἀρρωστή-
 σῃς, σὲ παραιτεῖ εἰς τὸ κρεβάτι, καὶ αὐτὴ πηγαίνει εἰς
 τὸ θέατρον;

76 Ἄλλὰ τί, τί τάχατες σὲ παρακινεῖ νὰ λάβῃς διὰ
 γυναῖκα μίαν ἀλλογενῆ; Ὑστερεῖται ἢ Ἑλλάς, ἴσως,
 209 ἀπὸ κοράσια; Ἐφυγεν, ἴσως, ἢ Ἀφροδίτη ἀπὸ τὸν πρῶ-

74e * Οἱ Ἕλληνες, εἰ μὲν εἶναι πλούσιοι καὶ ἄξιοι, φθονῶνται
 παρὰ τῶν ἀλλογενῶν, εἰ δὲ πτωχοὶ καὶ ἀνάξιοι, καταφρονῶνται.

75a ** Ὅσαι ἀλλογενεῖς, γυναῖκες ἔλαβον Ἕλληνας δι' ἄνδρας,
 ὅλοι τὸ ἕκαμαν ἐξ ἀνάγκης, ἐπειδὴ ἢ δὲν εὕρηκαν ὁμογενῆ των ἢ
 δὲν εἶχον ποῦ τὴν κεφαλὴν κλῖναι.

τον της ναόν; Τί σε ἀποτύφλωσε τόσον, ὅπου σοῦ φαίνονται ὠραιότερα τὰ ζωγραφισμένα ἀναιδέστατα πρόσωπα τῶν κακοηθεστάτων ἀλλογενῶν*, ὧ ἀναίσχυντε καὶ ὄντως γιδοκέφαλε ἀποστάτα τῆς πατρίδος; Νομίζεις, ἴσως, νὰ σε ἐπαινέσουν οἱ ἄλλοι ἀλλογενεῖς; Ἀπατᾶσαι, δύστυχε, πάλιν εἰς τὴν ἰδίαν σου ἀπάτην.

Αὐτοὶ σε μισοῦν, σε καταφρονοῦν καὶ σε περιγελοῦν 77 παντοτινά. Καθεὶς ἀπὸ αὐτοὺς λέγει· «ἰδὲ τὸν χοῖρον, τὸν χυδαῖον Ἕλληνα, διὰ νὰ μετριάσῃ τὴν οὐτιδανότητά του, ἠθέλησε νὰ λάβῃ σύζυγον ἀπὸ τὸ γένος μας. Ἄλλ' αὐτὸς εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος· τὰ βάρβαρα ἦθη τῆς πατρίδος του δὲν τὰ ἀλλάξεν**». Τί στοχάζεσαι, ὧ ἀληθῆ κακότυχε, πὼς σε ἀγαπᾶ ἡ γυναῖκα σου; Μὴν ἀπατᾶσαι, σοῦ τὸ ξαναλέγω! Αὐτὴ σε περιγελᾶ, σε ἀτιμάζει, σε κλέπτει, καὶ πολλάκις σοῦ ἐτοιμάζει τὸν θάνατον παράκαιρα. 210

Ἄλλὰ τί ἀποκρίνονται μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ὄντως 78 ἀνοήτους; «Ὁ ἔρωσ μ' ἐπλήγωσε, τὰ θέλητρά της μ' ἐσκλάβωσαν, ἡ αἰσθαντικὴ μου καρδία δὲν ἠμπόρεσε πλέον νὰ ἀντισταθῇ». ὦ ἀναίσχυντοι καὶ ὄντως μωροί! Ἐγὼ, ὅπου περὶ πατρίδος καὶ περὶ τῆς ἐλευθερώσεώς της σήμερον γράφω, ἔπρεπε νὰ σᾶς ἀποκριθῶ, ὅτι τὴν σήμερον εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅπου εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν πατρίδα τους, ὁ ἔρωσ εἶναι τὸ μεγαλείτερόν τους ἀμάρτημα. Ἐγὼ ἔπρεπε νὰ σᾶς ἀποκριθῶ, ὅτι νὰ μὴν ἀγαπᾶτε, παρὰ τὴν Ἑλλάδα, διὰ νὰ ἀγα-

* Παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην, νὰ μὴν νομίσῃ τὰ λεχθέντα 76α γενικῶς, ἀλλ' ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον· ἐπειδὴ ἀναμεταξύ εἰς αὐτὰς εὐρίσκονται μερικά φριμελίχι, ὅπου κατοικεῖ ἡ ἴδια τιμὴ καὶ σωφροσύνη.

** Οὕτως ὀνομάζουσιν οἱ ἀλλογενεῖς τῶν Ἑλλήνων τὰ ἦθη 77α καὶ μάλιστα τὴν προσοχὴν των εἰς τὴν διαφύλαξιν τῆς τιμῆς των.

πήσητε ὅ,τι τυχαίνει. Ἐγώ, τέλος πάντων, ἔπρεπε πρῶτον νὰ ζητήσω τὴν ὠφέλειαν, ὅπου ἐκάματε εἰς τὴν πατρίδα σας, καὶ νὰ σᾶς ἀποδείξω ἔπειτα, εἰς τὴ θέλει σᾶς φέρει ὁ ἔρωσ σας.

79 Ἄλλὰ τοιαῦτα λόγια δὲν εἶναι διὰ τὰς ἀκοάς σας, οὔτε ἐγὼ θέλω κοπιᾶσαι ματαίως νὰ σᾶς τὰ εἰπῶ, καὶ μόνον σᾶς λέγω, ὅτι ὁ ἔρωσ γεννᾶται ἀπὸ ἀμοιβαίαν κλίσιν καὶ ἀπὸ μίαν συμπάθειαν καὶ συμφωνίαν εἰς τὰς ιδέας ἀμφοτέρων. Ὅθεν, ὁ ἐδικός σας δὲν εἶναι ἔρωσ, ἀλλὰ μίαν ἀλογος ἐπιθυμία, ὡσὰν ὅπου τόσο δύσκολα εἶναι νὰ συμφωνήσουν τὰ ἦθη τῶν Ἑλλήνων 211 μ' ἐκεῖνα τῶν ἀλλογενῶν, ὅσον φανερόν εἶναι, ὅπου ὅσοι ἀλλογενεῖς συζύγους ἔχουσι, ἐξ ἀνάγκης χάνουσι τὰ ἦθη των καὶ δὲν τοὺς μένει ἄλλο ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας, εἰμὴ ἡ ὀνομασία.

80 Ἐσὺ λοιπόν, τυφλέ, νομίζεις ἔρωτα τὴν ὄρεξιν, ὅπου σοῦ ἐξυπνᾷ τὸ χρωματισμένον πρόσωπον μιᾶς παλλακίδος; Δὲν ἤξεύρεις, πῶς ὁ ἔρωσ εἶναι ὁ πρῶτος ἐχθρὸς τῆς ἀσωτείας, καὶ ἐξακολούθως εἰς τοὺς νῦν εὐγενεῖς τῶν ἀλλογενῶν δὲν εὐρίσκεται, εἰμὴ ἡ εἰκὼν του; Ἄγνοεῖς ὅτι ὁ γάμος, ὅπου ἀποκαταστεῖ ἐντελῶς εὐτυχῆ τὸν ἄνθρωπον, εἰς ἄλλο δὲν συντείνει, εἰμὴ εἰς τὸ νὰ ἐκδώσῃ τόσοις πολίτας εἰς τὴν πατρίδα καὶ διαυθεντευτάς; Ἄλλ' ἐσεῖς, ἀναίσθητοι, τί δίδετε εἰς τὴν πατρίδα σας; Φεῦ, τόσοις ἐχθροῦς! Οἱ υἱοί σας σᾶς ἀναθεματίζουν καὶ σᾶς νομίζουν ὡς μίαν τους ἐντροπήν*.

81 ὦ θανατηφόρος ἔλλειψις τῆς πατρίδος! Πόσους καὶ πόσους διαυθεντευτάς της καὶ ὑπερασπιστάς της ἡ ἀσωτεία καὶ κακοήθεια τῶν [ἀλλογενῶν τῆς κλέπτει!

80α * Μερικὰ γεννήματα τοιούτου μίγματος λαμβάνουν τὸ ἐπίκλην τῆς μητρὸς των, τόσοι δὲν καταδέχονται νὰ κρᾶζονται υἱοὶ Ἑλλήνων.

Πόσων ποτίζει τὸ βρωμερὸν ὕδωρ τῆς λήθης! Ἄλλοί-
 μονον, ἀλλοίμονον, ὦ Ἕλληνές μου ἀκριβοί, ἂν οἱ ξενι- 212
 τευμένοι δὲν ἀλλάξουν γνώμην καὶ δὲν ἐνθυμηθοῦν,
 ὅτι, ὅπου εἶναι ἡ πατρίς, ἐκεῖ καὶ ἡ εὐτυχία, καὶ νὰ
 ἀποδειχθοῦν ἀληθεῖς υἱοὶ τῆς Ἑλλάδος. Ἄλλὰ τί;
 Πρέπει νὰ ἀπελπισθῶ ἴσως; Πρέπει, ἴσως, νὰ νομίσω
 ὄλους τοὺς ξενιτευμένους τόσον ἀναξίους τοῦ ὀνόματός
 των; Ἔ, μὴ γένοιτο! Ἐγὼ σᾶς γνωρίζω, ἀγαπητοί
 μου. Δὲν εἴσθε ὀλίγοι ἐσεῖς, ὅπου ἐξ ἀνάγκης, διὰ νὰ
 κερδίσητε τὴν ζωοτροφίαν τῶν φαμελίων σας, ἐξενι-
 τεύθητε, καὶ ὅσα κερδίζετε πέμπετε εἰς τὴν πατρίδα
 σας. Δὲν εἴσθε ὀλίγοι ἐσεῖς, ὅπου ἀφοῦ μὲ τοὺς ἰδρω-
 τάς σας καὶ ἀγχινοιάν σας ἐκερδίσατε καὶ περισσότερα,
 ἀποφεύγοντες δὲ τὸ βρωμερὸν παράδειγμα τῶν φιλαρ-
 γύρων, δαψιλῶς εὐεργετήσατε τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν
 ἐπαρηγορήσατε μὲ τὰ φιλόανθρωπα ἔργα σας.

Ὅλοι σας, λοιπόν, οἱ φιλοπάτριδες, καὶ ἐσεῖς ἀκόμη 82
 ὅπου μέχρι τῆς σήμερον ἐφανήκατε ἀχάριστοι εἰς τὴν
 πατρίδα, ἀκούσετε δι' ἀγάπην τῆς καὶ διὰ τιμὴν
 τοῦ ἑαυτοῦ σας, ἀκούσατε προσεκτικῶς τὴν γλυκεῖαν
 φωνὴν τῆς. Ἀνοιξατε τὰ ὦτα τοῦ νοός σας καὶ προσέ-
 ξετε εἰς τοὺς λόγους τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία ἀσθενής 218
 καὶ γεμάτη ἀπὸ πληγᾶς, μὲ θλιβεράν φωνὴν σᾶς ὁμι-
 λεῖ λέγουσα:

«ὦ Ἕλληνες! ὦ τέκνα μου! Ποῦ μὲ ἀφήσετε; 83
 Πῶς δὲν σᾶς πονεῖ δι' ἐμέ; Διατὶ μ' ἐπαρατήσατε; Διατὶ
 φεύγετε καὶ δὲν ἐπιστρέφετε πλέον; Τί σᾶς ἔκαμα καὶ
 δὲν μ' ἐνθυμεῖσθε; Εἰς τί σᾶς ἔβλαψα καὶ δὲν μὲ
 ἀγαπᾶτε; Ποία μήτηρ ἐστάθη δυστυχιστέρα ἀπὸ ἐμέ-
 να; Τί οὖν, ἀγαπητοί; Τί στοχάζεσθε; Τί ἀποφα-
 σίζετε;»

Εἶναι ἡ πατρίς ὅπου φωνάζει εἰς τέτοιον τρόπον. 84